

Юридичні науки

УДК 343.3/.7

Коломієць Михайло Вікторович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Kolomiets Mykhailo

Student of the

Yaroslav Mudryi National Law University

**СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ КОНТРАБАНДИ КУЛЬТУРНИХ
ЦІННОСТЕЙ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ
ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗЛОЧИНУ**

**WAYS OF COMMITTING SMUGGLING OF CULTURAL VALUES AS
AN ELEMENT OF CRIMINAL CHARACTERISTICS OF CRIME**

Анотація. У даній статті проводиться дослідження способів вчинення такого кримінального правопорушення, як контрабанда культурних цінностей, як елемент криміналістичної характеристики злочину.

Ключові слова: культурні цінності, контрабанда, приховування, митний контроль.

Summary. This article examines the ways of committing such a criminal offense as smuggling of cultural property, as an element of forensic characteristics of the crime.

Key words: cultural values, smuggling, concealment, customs control.

Постановка проблеми. У сучасних умовах боротьби із злочинністю особливої значимості та актуальності набувають проблеми протидії

контрабанді, оскільки такий різновид злочинної діяльності на сьогодні виступає важливим дестабілізуючим чинником, який негативно впливає на розвиток національної економіки країни та її стратегічних галузей. Тому одним із пріоритетних напрямків діяльності держави в умовах сьогодення постає проблема розроблення та запровадження ефективної системи заходів протидії таким кримінальним явищам, у тому числі й криміналістичними засобами, спрямованими на оптимізацію слідчої, судової та експертної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням тематики криміналістичної характеристики контрабанди займалося багато науковців. Зокрема, Чистова Л.Е., Шевчук В.М., Фурман Я.В., Гайворонський Е.П., Хараберюш О.І.

Мета дослідження полягає у необхідності вивчення способів вчинення контрабанди культурних цінностей, що виникла через розвиток суспільних відносин та популяризацію певних способів.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 201 КК України: контрабанда - це переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації. КК України містить також ст. 305, яка встановлює відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів.

Криміналістична характеристика злочинів являється однією із дискусійних категорій криміналістики. На сьогодні не існує єдиного підходу до розуміння цього поняття та його змісту. Проте, криміналістична характеристика має важливе значення для дослідження особливостей

конкретного виду злочинів, так і для застосування її на практиці. Така категорія являє собою цілісну та узгоджену систему, яка поєднує у собі елементи [1, с. 5]. До основних елементів криміналістичної характеристики злочинів відносять:

- предмет злочинного посягання;
- способи вчинення і приховування злочину;
- типові сліди;
- обстановка вчинення контрабанди та особа злочинця.

Усі наведені елементи мають важливе значення для формування криміналістичної характеристики розглядуваних злочинів. Однак, ключового значення в розглядуваній характеристиці набуває такий елемент, як спосіб вчинення контрабанди культурних цінностей.

Розслідування контрабанди культурних цінностей має свою специфіку. Такий злочин має підвищену суспільну небезпеку, оскільки, обумовлюється тим, що він посягає не лише на встановлений порядок переміщення через митний кордон України названих предметів, а й може заподіяти шкоду культурному надбанню держави. Крім цього, підвищує небезпеку й те, що контрабанда культурних цінностей досить часто вчиняється організованими злочинними угрупованнями.

Спосіб вчинення контрабанди культурних цінностей - детермінована система дій контрабандиста з підготовки, вчинення та приховування незаконного переміщення такого різновиду контрабанди через митний кордон, а також з використання результатів контрабандної діяльності.

Варто враховувати, що поведінка злочинця при вчиненні контрабанди, детермінована взаємодією як суб'єктивних, так і об'єктивних чинників. До об'єктивних передусім належать:

- а) властивості предмета злочинного посягання;
- б) засоби переміщення контрабанди через митний кордон (потяг, легковий чи вантажний автомобіль, літак, морські чи річкові судна;

- c) канали переміщення контрабанди (туризм, обмін делегаціями, транзитний багаж, легальні вантажі тощо);
- d) обстановка вчинення посягання (місце, час здійснення контрабанди, обставини, що сприяли вчиненню такої контрабандної діяльності тощо).

До суб'єктивних чинників, які зумовлюють спосіб дії контрабандиста, належать його особисті якості - знання, вміння, навички, звички, злочинний досвід, характерологічний склад, психологічна спрямованість [2, с. 63].

Практика показує, що типовими способами вчинення контрабанди культурних цінностей найчастіше є:

- a) переміщення поза митним контролем;
- b) переміщення шляхом приховування від митного контролю.

Переміщення поза митним контролем передбачає ввезення або вивезення культурних цінностей через митний кордон України поза визначеними митними органами України місцями (митниці, митні пости) або поза встановленим часом для проведення митного контролю. Найчастіше здійснюється шляхом об'їзду митних постів легковими та вантажними автомобілями. Рідше на практиці зустрічається переміщення шляхом обходу місць митного контролю пішоходами.

Приховування від митного контролю таких предметів контрабанди являє собою будь-який спосіб утарювання, що ускладнює їх виявлення: із використанням тайників або інших засобів "фізичного приховування", які утруднюють візуальне виявлення таких предметів контрабанди; шляхом надання одним предметам вигляду інших; шляхом подання митному органу як підстави для переміщення предметів культурних цінностей підроблених документів або таких, що одержані незаконним шляхом, містять неправдиві дані чи є підставою для переміщення інших предметів. Також потрібно зазначити, що існує "дзеркальний" спосіб контрабанди

культурних цінностей. При такій схемі злочинної діяльності ввозиться один предмет, а вивозиться інший - об'єкт, що є культурною цінністю [3, с. 6].

Кількість кримінальних проваджень щодо контрабанди культурних цінностей постійно зростає, але статистика реально не відображає реальну картину поширеності таких злочинів, оскільки розглядувані злочини мають досить високий рівень латентності. За деякими даними, виявляється один із десяти випадків. У сучасних умовах контрабанда набула більш витончених та організованих форм, правопорушники застосовують різноманітні способи та прийоми, постійно удосконалюють механізми протиправних дій. Масштаби контрабанди вимагають від влади зміцнення правових та організаційних засад діяльності у протидії контрабанді [5, с. 7].

Найпоширенішими предметами такого різновиду контрабанди виступають ікони, монети, ордени та медалі, картини. Більшість спроб їх незаконного вивезення відбувається у міжнародному аеропорту "Бориспіль" та в областях західного кордону України [4, с. 14].

На мою думку, проблема криміналістичної характеристики контрабанди культурних цінностей потребує подальших розробок та наукових досліджень. Також для ефективного розслідування такого злочину потрібно детально досліджувати способи їх вчинення, провести їх систематизацію та криміналістичний аналіз.

Література

1. Чистова Л.Е. Расследование контрабанды наркотических средств, психотропных, сильнодействующих, ядовитых веществ, а также растений, содержащих наркотические средства или психотропные вещества. Москва, 2015. 232 с.

2. Шевчук В.М. Методика розслідування контрабанди: проблеми теорії та практики. Харків, 2003. 346 с.
3. Фурман Я.В. Основи методики розслідування контрабанди культурних цінностей: автореф. дис. канд.юрид.наук. Київ, 2009. 20 с.
4. Гайворонський Е.П. Контрабанда культурних цінностей: кримінологічна характеристика, детермінація та запобігання.: автореф. дис. ...канд. юр. наук. Харків, 2009. 20 с.
5. Хараберюш О.І. Протидія контрабанді в Україні: оперативно-розшуковий аспект. Київ, 2015. 416 с.
6. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top>